

Чому діти погано розмовляють?

Підготувала вчитель-логопед Тищенко Я.В.

За статистикою, приблизно, половина дітей старшого віку має порушення звуковимови. Причому кількість малят, які потребують логопедичної допомоги, зростає кожного року.

Причини порушень дитячого мовлення

При нормальному мовленнєвому розвитку не пізніше, ніж до 5-6 років дитина повинна опанувати правильну вимову всіх звуків мови. Якщо ж цього не відбувається, то така затримка свідчить про наявність певних причин, що заважають дитині своєчасно опанувати правильну вимову мовних звуків. Тут уже доводиться говорити про порушення звуковимови, що вимагають спеціальної логопедичної допомоги.

Неправильна вимова може спостерігатися у відношенні будь-якого приголосного звуку. Рідше порушуються звуки прості за способом артикуляції, такі як [м], [н], [т], [п].

Найчастіше спотворюється вимова складних за артикуляцією звуків: сонорних [р], [л], свистячих [с], [з], [ц] і шиплячих [ш], [ж], [ч], [шч].

М'які парні приголосні звуки [с'], [з'], [р'], [л'] найчастіше вимовляються правильно, так як вони більш прості за способом артикуляції, ніж їх тверді варіанти.

Порушення звуковимови у дітей можуть виявлятися у відсутності певних звуків, їх спотворенні або заміні.

Відсутність звука в мовленні може виражатися в його випадінні на початку слова (наприклад, замість «рука» малюк може говорити «ука», в середині слова (барабан – «баабан») і наприкінці слова (буквар – «буква»).

Спотворення звука полягає в тому, що замість правильного вимовляється звук, якого немає у фонетичній системі української мови.

Нерідко діти замінюють потрібний звук на інший, близький йому по звучанню або за місцем утворення.

Абсолютно необхідною умовою для розвитку правильного мовлення дітей є правильне, виразне і неквапливе мовлення дорослих людей, що оточують дитину. Це той зразок, якому дитина наслідує в нелегкому для неї процесі опанування правильної вимови звуків. Якщо ж такий зразок відсутній, то засвоїти правильну артикуляцію звуків важко або навіть неможливо. Про це свідчать, наприклад, випадки досить широко поширеної «родинної гаркавості», яку дитина засвоює, наслідуючи батькам.

Зовсім неприпустимо «сюсюкання» дорослих з дитиною. Тут вона позбавляється не лише правильного зразка для наслідування, але навіть і стимулу реакції для поліпшення своєї звуковимови, адже дорослим подобається мовлення дитини, і вони самі наслідують його.

Причини патології дитячого мовлення

- несприятливі фактори, як у внутрішньоутробному періоді розвитку, так і під час пологів. Зокрема, загроза переривання вагітності, затяжні пологи і навіть страх матері втратити дитину може призвести до того, що малюк народиться з патологією центральної нервової системи. Тоді вже проблем з мовленням ніяк не уникнути;
- захворювання в ранньому віці. Особливо небезпечними для розвитку мовлення є часті інфекційно-вірусні захворювання, менінгоенцефаліт і ранні шлунково-кишкові розлади;
- травми черепа, що супроводжуються струсом мозку;
- спадкові чинники. Наприклад, вродженні дефекти артикуляційного апарату: незрощення верхньої губи, щелепи, м'якого і твердого піднебіння; масивні і короткі під'язикові вуздечки; зміни форми і відносної величини щелеп; патологічне розташування і форми зубів верхньої і нижньої щелеп.

Велика роль у виникненні мовленнєвих порушень, у тому числі і загального недорозвинення мовлення, належить генетичним чинникам. У цих випадках мовленнєве порушення може виникнути під впливом наступних несприятливих умов:

- куріння під час вагітності, вживання алкоголю;
- незадовільні соціально-побутові умови, що приводять до мікросоціальної педагогічної занедбаності, порушенням емоційно-вольової сфери і дефіциту в розвитку мовлення;
- токсикоз вагітності, незалежно від терміну вагітності.

Якщо вплив цих чинників поєднується навіть з легкою органічною недостатністю центральної нервової системи або з генетичною схильністю, то порушення мовленнєвого розвитку набувають стійкішого характеру і виявляються у вигляді загального недорозвинення мовлення.

Що допоможе говорити правильно?

Завжди була поширена думка, що для того, щоб поліпшити вимову, потрібно частіше промовляти скоромовки. Для маленьких дітей це не підходить. Їм дуже важко дається прискорений темп мови, вони тільки плутаються і звуки вимовляють ще менш чітко. Рекомендовано користуватися

скоромовками тільки на завершальній стадії логопедичних занять, для «шліфування», автоматизації звуковимови.

Найкраще вголос виразно читати своїм дітям вірші дитячих авторів, щось із фольклору: потішки, загадки, чистомовки, приказки. А от складні і довгі казки дітям до чотирьох років читати не рекомендується. Їм важко сприймати прозу, в якій, до того ж, безліч незрозумілих слів.

Грайте з дітьми в ігри, що розвивають дрібну моторику: пальчикові ігри, тісто-терапія, пісочна терапія і так далі. Це також добре впливає на розвиток центральної нервової системи, а, відповідно, й мовлення.

Як досягнути правильної вимови?

Якщо ви вирішили займатися зі своєю дитиною самотійно, намагайтеся робити це перед дзеркалом, щоб малюку було видно, що відбувається з його губами, зубами і мовою, коли він вимовляє той чи інший звук. Так він зможе вловити, чи так же у нього виходить, як ви йому показуєте.

Існує кілька способів спробувати «поставити» дитині правильну вимову того чи іншого звуку. Єдине, що потрібно - не акцентувати увагу на тому, для чого все це робиться - вчитися-лікуватися, тим більше подовгу, діти, як правило, не люблять. Переключіть увагу свого чада на гру. Наприклад, якщо дитина погано вимовляє звук [р], запропонуєте їй повторювати за вами, як гарчить тигр: [р-р-р-р] або як звучить мотор в батьковій машині: [р-р-р-р]. Можна запитати в малюка, як в такому випадку гарчить лев, як заводиться вантажівка і інші, інші варіації. У логопедів цей тренінг називається «показати дитині дію й озвучити її».

Другий спосіб заснований на тактильному сприйманні. Приміром, ви пропонуєте дитині повторювати за вами звук [ж] і, поклавши руку на шию, перевірити, чи є вібрація. Або, скажімо, при вимові звуку [ч], якщо підставити до рота тильну сторону долоні, буде відчуватися ніби повітряний поштовх. Якщо дитина зацікавиться, вона буде вимовляти звук до тих пір, поки не відчує те, про що ви їй говорите.

Якщо ж такі, найпростіші способи не нададуть потрібного впливу, все-таки краще звернутися до фахівця-логопеда, який працюватиме з вашою дитиною – проводитиме артикуляційну, дихальну, пальчикову гімнастику, навчить дитину керувати повітряним струменем при вимові звуків, які дитина не вимовляє, а вам розповість, які вправи слід робити вдома у вашому конкретному випадку.